

Pohled na grafologii očima kriminalistů

dříve a dnes

Irena Vašátková

1. Grafologie očima kriminalistů v době socialismu

Učebnice kriminalistiky z roku 1959

Jako ukázkou názorů kriminalistů na grafologii, v dobách totality, vybereme svědectví, které dokládá nejen znevažování grafologie, ale též lidí, kteří se tímto oborem zabývali:

„(...) není bez zajímavosti, že autor (myšleno Josef Petera) doporučuje charakterologickou grafologii zavést do soudních expertis, nedbaje toho, že „grafologie“ je podle nových vědeckých poznatků zavrhována jako nevědecká a šarlatánská metoda“. (Učebnice kriminalistiky, první díl, Kriminalistická technika, Svazek 1, 1959:56)

V souvislosti s názory kriminalistů na grafologii v dobách totality je zcela výstižný názor grafologa Petra Živného, který se zabýval historií grafologie včetně dobových svědectví v knize Co může říci písmo:

„Naší tragédií nebylo, že v oněch více než čtyřiceti letech někteří marxističtí vědci grafologii kritizovali, neboť i to mohlo přispět ke zkvalitnění celého oboru. ...Zkázou se však stalo praktické propojení vědy a mocenského aparátu, což znemožnilo další teoretický a experimentální výzkum a publikování nových knih.“ (Živný, P. Co může říci písmo? 1991:200)

Také současný znalec Valeška popisuje, že rozvoj grafologie byl vlivem nepříznivých okolností v minulosti na dlouhá léta prakticky přerušeno. (Valeška, J.: Možnosti zjišťování některých osobnostních vlastností z rukopisu, In. Československá kriminalistika č.3-4./90:262)

Negativní postoj tehdejší kriminalistiky ke grafologii, která byla rozvíjena civilními občany je patrný z vyjádření uvedeného v učebnici kriminalistiky z roku 1959:

„V roce 1950 byla písmoznalecká expertíza vyjmuta z područí civilních soudních znalců a začala být prováděna v kriminální ústředně u oddělení „I“. Toho roku byla také založena československá písmoznalecká škola, která se záhy oprostila od všeho zpátečností a ideí škol grafologických, grafometrických apod.“ (Učebnice kriminalistiky, první díl, Kriminalistická technika, Svazek 1, 1959:57)

Kriminalistická monografie – 11/1984 s názvem Expertíza ručního písma

O grafologii, stejně jako o písmoznalectví, je v kriminalistické monografii zmínka v souvislosti s názvem oboru, který se zabývá zkoumáním ručního písma:

„Pro kriminalistické zkoumání ručního písma byla dříve používána s větším či menším opodstatněním různá označení, jako je soudní expertíza písma, písmoznalecké zkoumání, grafognostika, grafometrie, skriptologie, mnohdy i grafologie, identifikace grafognostická, kriminalistická identifikace písma, kriminální grafologie, soudní grafologie, grafosynkrytická analýza apod. Tyto názvy však nevystihují současnou podstatu a specifičnost kriminalistické disciplíny. Dnes je pro tento druh zkoumání používáno označení expertíza ručního písma“ (Blažek, P. Vlaška, J.:Expertíza ručního písma, 1984:9).

Na jedné straně se v monografii dočtete, že se v kriminalistice grafologická metoda nevyužívá, ale to co je uvedeno, je záhy popřeno. Protože pokud se něco nevyužívá, tak není důvod to zařazovat do poznatků obsažených v kriminalistické monografii. V příručce jsou ale uveřejněny dosti zásadní experimentálně podložené informace týkající se identifikace pisatele, které jsou výsledkem odborné vědecké práce grafologů Roberta Saudka a německého grafologa Klágese viz. Expertíza ručního písma (P.Blažek; J.Valeška,1984:241-243). V příručce není platnost grafologických poznatků popřena a nahrazena novými, pouze u jedné tabulky je konstatováno, že je zastaralá, aniž by však bylo vyspecifikováno v čem a uvedeny informace nové, které ty zastaralé nahrazují.

2. Grafologie očima kriminalistů po roce 1989

V současnosti se objevují protichůdné názory kriminalistů na grafologii.

Jsou kriminalisté, kteří potvrzují využití grafologie ve forenzní praxi (Čírtková, Valeška, Richter).

Pak jsou kriminalisté, kteří uznávají, že historie identifikace pisatele je spojená s grafologií, ale dnes se grafologie v kriminalistice nevyužívá. Netroufnou si však konstatovat, od kdy a za jakých okolností se grafologie v kriminalistice přestala využívat. Vyslovují se pouze k minulosti do 40. let minulého století a k současnosti, mezidobí si netroufají hodnotit. (Straus).

Dále jsou kriminalisté, kteří se vyslovují se k tomu, proč bylo písmoznalectví do kriminalistiky vřazeno, čímž zcela popírají informaci, kterou sami uvádějí, že se historickým obdobím totality zabývat nebudou. (Musil, J. a kol: Kriminalistika, 1994).

Jiní kriminalisté se od grafologie zcela distancují. Obdobně jako kriminalisté v době totality o grafologii hovoří jako o nespolehlivé vědě, která nemá v kriminalistice opodstatnění (Švanda, Zimmer, Čulík, Straka).

2.1 Názory potvrzující opodstatněnost využití grafologie ve forenzní praxi

doc. PhDr. Ludmila Čírtková, CSc.

- Policejní akademie ČR

„Z psychologického hlediska lze rozlišit dvě základní situace, ve kterých může grafologické zkoumání účinně napomoci vyšetřování případu:

- *grafologické zkoumání kritického srovnávacího vzorku ručního písma za účelem identifikace autorství. Jde o zodpovězení otázky, zda kritický a srovnávací materiál pochází od jednoho a téhož pisatele (...)*
- *grafologické zkoumání ručního písma za účelem psychologického posouzení osobnosti pisatele. Produktem expertního zkoumání je v tomto případě psychologický závěr o osobnosti autora.“ (Čírtková, J: Kriminalistická psychologie, 1998:161)*

O grafologii se dozvíte z „Policejní psychologie“, kde je v kapitole s názvem: „Oblast specializovaných odborných pozic“ uvedeno, že grafologie užitá v kriminálním kontextu vychází

z rozboru ručního písma a grafolog se při vyšetřování kriminálních případů uplatňuje jako expert. „Vyjadřuje se např. k autorství kritického rukopisného materiálu nebo k určitým charakteristikám pisatele zkoumaného písemného produktu.“ (Čírtková,L.:Policejní psychologie, 2006)

PhDr. Jiří Valeška

- bývalý zaměstnanec Kriminalistického ústavu
- bývalý předseda poradního sboru ministra spravedlnosti pro písmoznalectví
- současný znalec v oboru písmoznalectví

Ve jednom z článků se zbývá možnostmi využití grafologie (Psychologie písma) v policejní praxi. PhDr. Valeška uvádí, že „*Rozvoj grafologie byl vlivem nepříznivých okolností v minulosti na dlouhá léta přerušeno. To způsobilo, že byla mnohými psychology považována za bezcennou a byla zamítána bez dalšího ověřování, ačkoli systematický výzkum by pravděpodobně zvýšil validitu metody, jejíž platnost je dnes již prokázána. Problém validity byl ověřován řadou psychologů např. Eysenck ve spolupráci s grafologem Marumem zjistil, že v případě má-li grafolog vědecké vzdělání a velkou zkušenost, je validita rovna validitě jiných projekčních technik.*“ (Valeška, J. : Možnosti zjišťování některých osobnostních vlastností z rukopisu, In. Československá kriminalistika č.3-4./90:262)

Na základě předložených informací Valeška informuje, že bude do plánu výzkumu Kriminalistického ústavu veřejné bezpečnosti (VB) zařazen úkol zabývající se grafologickými aspekty rukopisu. (Valeška, J. : Možnosti zjišťování některých osobnostních vlastností z rukopisu, In. Československá kriminalistika č.3-4./90)

O výsledcích z první fáze výzkumu Kriminalistického ústavu se dozvídáme z neperiodického časopisu pro analýzu písma „Psychologie písma a písmoznalectví“. Cílem výzkumu, který se realizoval v rámci Kriminalistického ústavu bylo posoudit validitu grafologických metod. Na výzkumu se podíleli PhDr. Richter, CSc, PhDr, Karpišová a PhDr. Straus, CSc. Výzkum probíhal od roku 1986 a Valeška informuje o jeho výsledcích v rámci ukončení první etapy v roce 1990, kdy bylo potvrzeno, že výsledky hodnocení rukopisu dle L. Richtera mají v řadě faktorů objektivní podklad. (Valeška, J.: K otázce validity psychologie písma. In.:psychologie písma písmoznalectví, 1993)

2.2 Kriminalisté, kteří dokladují, že dějiny identifikace pisatele jsou dějinami grafologie, ale nedovolují si popisovat historické okolnosti, které vedly k tomu, že se dnes grafologie při identifikaci pisatele v kriminalistice nepoužívá.

Prof. PhDr. Jiří Straus, DrSc.

- Policejní akademie ČR v Praze

JUDr. František Vavera, Ph.D.

- Ministerstvo vnitra ČR, Praha

J. Straus se v minulosti účastnil výzkumu prováděného na Kriminalistickém ústavu s cílem ověřit možnosti využití grafologie v policejní praxi. Jeho úkolem bylo zpracování dat v první fázi výzkumu. (Valeška, J.: K otázce validity psychologie písma. In.:psychologie písma písmoznalectví, 1993).

J. Straus s F. Vaverou vyjadřují jasné stanovisko: „*V žádném případě nelze grafologickou problematiku vřazovat do současného pojetí kriminalistiky v oblasti zkoumání ručního písma.*“ (Straus, J.; Vavera,F: Vývoj kriminalisticko-technické metody – identifikace osob podle ručního písma. In.: Kriminalistický sborník 3/2008:)

Z vyjádření jasně pramení, že grafologie nepatří do kriminalistického zkoumání, což je nesporné, protože grafologie není vědou kriminalistickou, ale humanitní, obsahuje obširnější poznatky o písemném projevu a jeho souvislostech než specializovaná kriminalistická technika. Obsahuje nejen poznatky týkající se metod využívaných ve forenzní praxi, podobně jak tomu je např. v oboru psychologie, která také není do kriminalisticky vřazována a přesto nikdo nerozporuje její využití ve forenzní praxi.

Autoři se zabývají průběhem vývoje identifikace osob na základě ručního písma, který je vývojem grafologie. Tedy veškeré informace se týkají pouze odborných poznatků spojených s grafologií. Na závěr vysvětlují, že se výhradně vývojem grafologie zabývali proto, že popisují historii oboru do 40. let minulého století, s konstatováním, že si nedovolují hodnotit léta pozdější. V podstatě tedy léta poválečná, později spojená s dobou totality.

Vzhledem k tomu, že se věnovali v rámci popisu historie identifikace osob pouze grafologii, která s ní tedy byla v historii výhradně spojena, na konec uvádějí informaci: „*V současné kriminalistice se grafologie pro identifikaci osob podle písemného projevu nevyužívá. Grafologie má nejbliže k projektivním psychologickým technikám a pro identifikaci osob podle písma nejsou*

grafologické techniky využívané.“ (Straus, J, Vavera,F: Vývoj kriminalisticko-technické metody – identifikace osob podle ručního písma. In.: Kriminalistický sborník 3/2008:55)

Otázky ke kritické úvaze:

- Pokud grafologie v minulosti využívala metody pro identifikaci pisatele, znamená to, že tyto metody dnes již nemá? A pokud je má, proč jsou poznatky v současnosti nevyužívané?
- V historii došlo k zamezení využívání metod vědního oboru grafologie ve forenzní praxi z politických důvodů (což lze potvrdit svědectvím z odborné literatury), proč je toto omezení uplatňované nadále i v demokratické společnosti?

2.3 Kriminalisté, kteří se historií totality nezabývají, ale přesto uvádějí, že písmoznaectví bylo vřazeno do kriminalistiky, protože o něj obecná věda neměla zájem.

J. Musil a kol.: Kriminalistika, 1994

V monografii s názvem *Kriminalistika* najdeme vyjádření, že *“ Zkoumání těchto dílčích oblastí specifických stop, o které obecnější disciplíny nejevily zájem, začal z historického hlediska rozvoj kriminalistiky – tak vznikla např. daktyloskopie, balistika, písmoznaectví, kriminalistická antropologie, atd. “* (Musil J. a kol.: *Kriminalistika*, 1994:10)

Informace týkající se písmoznaectví, která je zde uvedena neodpovídá skutečnosti. Jestliže víme, že písmoznaectví bylo forenzní disciplínou a vycházelo z obecnější vědy grafologie (Saudek, *Experimentální grafologie*, 1928; Petra, J. Borský, *O: úvod do studia písmoznaectví*, 1975) a také, že v roce 1950 kriminalističtí znalci vyňali obor identifikace pisatele z područí civilních znalců (*Učebnice kriminalistiky, první díl, Kriminalistická technika, Svazek 1, 1959:57*), pak se nejednalo o nezájem grafologie o písmoznaectví, ale o politicko-mocenský tlak, který nedovolil rozvíjet civilní forenzní vědu a na úkor vědecké grafologie prosazoval vědu kriminalistickou. Není nám známo, proč si autoři dovolili vyvozovat historické příčiny vzniku některých kriminalistických věd (řadí mezi kriminalistickou vědu i písmoznaectví), když vzniklo v období, které sami neanalyzují. Konstatují, že *„Důkladná historická analýza vývoje kriminalistiky v období 1945 – 1989 dosud čeká na své zpracování.“* (Musil J. a kol.: *Kriminalistika*, 1994:18).

Vyjádření, o okleštěné grafologii najdeme i v této monografii: *„Zkoumání ručního písma pro identifikační účely je však třeba důsledně odlišit od grafologie, která se sice rovněž zabývá*

zkoumáním ručního písma, avšak za účelem zjištění osobnostních rysů pisatele.“ (Musil J. a kol.: Kriminallistika, 1994:110).

Znalkyně Hanyková, svým konstatováním vyjadřuje, co nedělá jiná věda, protože to dělá věda kriminalistická. Grafologie není vědou kriminalistickou, ale forezní, tudíž znalkyně v této vědě není odbornicí a informace, které uvádí ničím objektivně nedokládá. Není uvedeno, z jakého důvodu se identifikací pisatele grafologie nezabývá, když má metodologický rámec, který umožňuje pisatele identifikovat a jeho platnost nebyla doposud vyvrácena.

Otázky ke kritické úvaze:

- V roce 1928 grafolog Saudek popsal metodologii, na základě které je možné posoudit identitu pisatele sporného a srovnávacího písemného projevu, základní informace uvádí i znalec vycházející z grafologických poznatků J. Petera v příručce ministerstva spravedlnosti z roku 1975 (Úvod do studia písmostnaectví) a v Úvodu do soudní a kriminální grafologie (1948). Přesto, že dříve grafologové vypracovali metodologii, na základě které bylo možné identitu pisatele posoudit, dnes ji již nevyužívají? Co je vedlo k tomu, že nevyužívají poznatky své vědy? V jaké době je přestali používat? A proč o tom píší kriminalisté a ne samotní forezní grafologové, kterých se informace týká?

2.4 Informace bagatelizující využití grafologie ve forenzní praxi

Zdroj: www.pismoznalectvi.com . (www.pismoznalectvi.webnode.cz)

Mgr. Jan Zimmer, Mgr. Aleš Čulík

- bývalí experti Kriminalistického ústavu Praha
- v současnosti soukromí znalci zapsaní ve znaleckém oboru Písmoznalectví

Mgr. Miloš Švanda

- znalec Kriminalistického ústavu Praha
- člen poradního sboru ministra spravedlnosti pro písmoznalectví

Všichni tři znalci jsou spoluautory internetových stránek www.pismoznalectvi.com (www.pismoznalectvi.webnode.cz)

. Při identifikaci pisatele využívají kriminalisticko-technickou metodu – identifikaci pisatele podle ručního písma, kterou nemají vystudovanou, ale byli v ní zaškoleni svými kolegy kriminalisty v rámci služebního poměru u policie, jelikož žádné akreditované institucionalizované vzdělávání v rámci policie neexistuje.

Autoři stránek si dovolí hodnotit smysl využití oboru, který sami neznají: „*grafologie je zde jako doplňková disciplína psychodiagnostiky, jejíž využití pro identifikaci pisatele je nemyslitelné*“

Otázky ke kritické úvaze:

- Z jakého důvodu znalci na internetových stránkách pismoznalectvi.com uvádějí informace o grafologii, které jsou v rozporu s odbornou literaturou? Např. Kriminální psychologie, Policejní psychologie PhDr. Ludmily Čírtkové; Příručka ministerstva spravedlnosti: Úvod do studia písmoznalectví uznávaného znalce PhDr. Josefa. Petery?
- Pokud by bylo využití grafologie pro identifikaci pisatele nesmyslné, proč by PhDr. Josef Petera, vážený soudní znalec, viděl neoddělitelné sepjetí mezi zkoumáním identity pisatele ručního písma a znalostmi grafologických zákonitostí a vyžadoval, aby znalci v oboru písmoznalectví byli také grafology stejně tak, jako to považuje za samozřejmé současná písmoznalkyně PhDr. S. Steinhäuselová (1993) ?

- Jak znalci zjistili, že využití grafologie pro identifikaci pisatele je nesmyslné, když toto tvrzení nedokládají žádným praktickým výzkumem, který by vyvrátil možnost, že grafologickými metodami nelze pisatele identifikovat?

O grafologii kriminalističtí experti Švanda, Zimmer, Čulík převážně hovoří, když chtějí konfrontovat výjimečné kvality svého oboru ve kterém používají kriminalisticko-technickou metodu – identifikaci pisatele podle ručního písma s nedostatečnými možnostmi jiného oboru, který jim vlastní není a to s grafologií využívanou ve forenzní praxi..

Podávání informací typu, to co děláme my oni nedělají, nalezneme i na jiných místech, např.:

- v článku „Písmoznalectví versus grafologie“ znalce J. Straky (Straka, J.: Písmoznalectví versus grafologie In.: Kriminalistický sborník, 4/2003)
- v článku „ Jak křížovka usvědčila žhářku“ jehož autorem je Miloš Švanda. Článek je uveřejněný na internetových stránkách Kriminalistického ústavu Praha za dne 17.2.2011.
- v monografii Kriminalistika v kapitole Identifikace osob podle ručního písma, jejíž autorkou je **znalkyně J. Hanyková**, uvádí: „ *Zkoumání ručního písma pro identifikační účely je však třeba důsledně odlišit od grafologie, která se sice rovněž zabývá zkoumáním ručního písma, však za účelem zjištění osobnostních rysů pisatele.*“ (Musil, J. a kol.:Kriminalistika, 1994)

Stejný princip prezentace informací o grafologii poukazuje na „**skupinové myšlení**“ „ ...skupina si většinou vytvoří své vlastní normy a idee a od jejich členů se očekává, že se podle nich budou chovat. Jestliže jsou skupinové normy tak silné, že potlačují nevídané informace zvnějšku, může to vést k problémům. Když se to stane, proces skupinového myšlení (group-think) někdy způsobí, že se skupina uzavře důležitým informacím z venku a nakonec přijme rozhodnutí, která jsou katastrofálně neúspěšná. Soudržnost skupiny vytváří iluzi, že skupina je jednotná v názorech a že její názory jsou správné. (Hayesová, N.: Základy sociální psychologie, Praha 2003:62-63)

Autoři internetových stránek pismoznalectvi.com. (www.pismoznalectvi.webnode.cz)

vychází z toho, že jsou informace ohledně Písmoznalectví veřejnosti nedostupné, a dávají si za cíl zvýšit informovanost o písmoznalectví. Paradoxem ale je, že na stránkách najdete více informací bagatelizujících jiný obor, grafologii, nežli odborných poznatků o písmoznalectví. Na stránkách zcela chybí odkazy na odbornou literaturu týkající se identifikace pisatele, která existuje. Autoři stránek nejsou laici, takže z nějaké odborné literatury musí sami čerpat, pokud

jejich zaškolení neprobíhalo pouze ústní formou „předáváním zkušeností z otce na syna“ (Vančo, E.: Zločin se globalizuje. In: Naše vojsko, květen 2009). Autoři stránek seznamují veřejnost s informacemi o písmoznalectví, aniž by uvedli odkazy na zdroje, ze kterých čerpají. Takto podané informace jsou subjektivním názorem.

Mimo logiku věci, stejně jako uvádění informací o jiném oboru než o písmoznalectví, je rubrika „Nevážně“, která naprosto nesouvisí se prezentovaným záměrem stránek, který je vyjádřen slovy: „...proto vznikly tyto stránky www.pismoznalectvi.com (www.pismoznalectvi.webnode.cz), abychom informovanost o písmoznalectví zvýšili.“ Posuďte sami, zda odpovídají informace na internetových stránkách skutečně prezentovanému záměru. V samotných názvech článků je slovo grafologie vícekrát než písmoznalectví:

- <http://www.pismoznalectvi.com/news/kazdorocni-slet-grafologu/> (kolektiv autorů)
- <http://www.pismoznalectvi.com/news/grafolog-pri-praci/>
- <http://www.pismoznalectvi.com/news/skandalni-odhaleni-grafologie-vzesla-ze-satanismu1/>
- <http://www.pismoznalectvi.com/news/finsko-v-roce-2004-zakazalo-vyuziti-grafologie-v-personalistice/>
- <http://www.pismoznalectvi.com/news/b-l-beyerstein-jak-grafologie-klame-lidi>

Způsob komunikace prostřednictvím „negativní prezentace druhých“ je dle T.A. Van Dijka jednou ze strategií negativních postojů vůči jiným. V rámci zkoumání předávání silných předsudků diskursem (Van Dijk, T.A.: Communicating racism.Ethnic prejudice in thought and action. Newbury Park, Ca.:Sage.1987) byly odhaleny strategie vyjadřování mimo jiné i formou negativní prezentace druhých a to například pomocí tvrzení, že odmítané skupiny se chovají škodlivě nebo ilegálně“ (Hayesová, N.: Základy sociální psychologie, Praha 2003:32). Co je pro takovou formu sdělení příznačné, že způsob vyjadřování se děje v rámci sociálního kontextu tak, že nevzbuzuje pocit účelového jednání.

Mgr. Miloš Švanda

- znalec kriminalistického ústavu Praha
- člen poradního sboru ministra spravedlnosti pro písmoznalectví
- spoluautor stránek www.pismoznalectvi.com (www.pismoznalectvi.webnode.cz)

Zdroj: <http://www.policie.cz/clanek/jak-krizovka-usvedcila-zharku.aspx?q=cHJuPTE%3d>

Švanda v článku uveřejněném na internetových stránkách Kriminalistického ústavu uvádí:

*„ A priori nevylučuji, že písmo může o osobnosti něco vypovídat, ale **nebylo to nikdy experimentálně ověřeno**. Nelze přece tvrdit, že když Napoleon dělal velké spodní smyčky a vy je děláte také, tak to automaticky znamená to, že máte napoleonský komplex.“*

V článku „Jak křížovka usvědčila žhářku“, uveřejněném na stránkách Kriminalistického ústavu Praha, převzatém 17.2.2011, najdete subjektivní názor znalce Kriminalistického ústavu Praha, aniž by se snažil vycházet z odborných poznatků hodných zaměstnance Kriminalistického ústavu. Vyjadřuje se o grafologii jako laik a zcela ignoruje poznatky, které získal Kriminalistický ústav z výzkumu, který se zabýval právě validitou grafologie.

Vyjádření M. Švandy ohledně soudů bagatelizujících význam grafologie lze hodnotit jako zneužití společenského postavení, role znalce Kriminalistického ústavu Praha (nakonec stejně tak lze hodnotit zneužití svého postavení u znalce Straky, který subjektivní informace publikoval v Kriminalistickém sborníku viz níže). Socioložka Hayesová poukazuje na zneužívání postavení při prezentaci informací, které vede k velice snadnému manipulování veřejným míněním.

„Faktorem, který souvisí s důvěryhodností, je odbornost člověka, který poskytuje informaci. Odborníka si povšimneme spíše než ostatních lidí a to i tehdy, nevíme-li nic o jeho skutečných znalostech v daném oboru“ (Hayesová, N.: Základy sociální psychologie, Praha 2003:106)

Vyjádření M. Švandy je jednak v rozporu s poznatky uveřejněnými např. v Kriminální psychologii (Čírtková, 1998), Policejní psychologii (Čírtková, 2006), ale i v rozporu s aktivitami samotného **Kriminalistického ústavu, který se experimentálním ověřováním grafologických metod zabýval a jejich platnost potvrdil**. V 90. letech byl realizován výzkum za účelem využití grafologie v policejní praxi. O jeho výsledcích a průběhu informoval PhDr.Valeška mimo jiné v Československé kriminalistice viz. výše.

Expert kriminalistického ústavu M. Švanda veřejnosti sděluje své domněnky, o nemožnosti potvrdit validitu grafologie a nedělá si starosti s tím, že existují studie, které validitu grafologie potvrzují. (Informaci o prokazatelné validitě grafologie paradoxně uvádí jeho kriminalistický kolega, spolu s vysvětlením, proč se validitou grafologie v naší zemi nikdo dříve nezabýval. (Valeška, J. : Možnosti zjišťování některých osobnostních vlastností z rukopisu, In. Československá kriminalistika č.3-4./90)

Mgr. Jan Zimmer

- současný znalec v oboru písmoznalectví
- spoluautor stránek www.pismoznalectvi.com či www.pismoznalectvi.webnode.cz

Zdroj: <http://www.identifikacepisatele.cz/muj-nazor-na/>

„...grafologii

Mezi laickou i odbornou veřejností, v novinách i televizi se často setkávám se zaměňováním pojmů písmoznalectví a grafologie. Jejich historické kořeny jsou sice společné, ale v průběhu 20. století vyvstala potřeba nových, lepších metod identifikace pisatele a tím vzniklo písmoznalectví, které se od grafologie oddělilo. Písmoznalectví si vytvořilo vlastní metodiku zkoumání identity pisatele a získalo v průběhu let profesní zázemí především v bezpečnostních složkách státu. Je nutno říci, že česká škola písmoznalectví má ve světě velmi dobrou reputaci.“

Otázky ke kritické úvaze:

- Jakým způsobem se stalo písmoznalectví součástí bezpečnostních složek? – viz. citace výše z Učebnice kriminalistiky (1959) a názor grafologa Petra Živného (1993) zabývajícího se historií grafologie i v poválečných letech.
- Kdo byl u vzniku nových lepších metod identifikace pisatele při vzniku písmoznalectví?

Na tuto otázku by pan znalec Zimmer našel odpověď u svého kolegy kriminalistického znalce J.Straky, který uvádí, že u zrodu písmoznalectví byli tři grafologové:

„Kriminalistické (forezní) písmoznalectví se v Československu jako samostatná disciplína upevnilo v době kolem poloviny 20. století a je spjato se jmény Dr.Petery, O.Borského či J.Flanderové.“ (Straka, J.: Písmoznalectví versus grafologie. Kriminalistický sborník č.4/2003, roč. XLVII, Kriminalistický ústav Praha, s.45)

Pro ujasnění, všichni tři výše jmenovaní byli grafology a používali grafologických metod pro identifikaci pisatele.

Mimo to, že znalec používající kriminalisticko-technickou metodu neuvedl, že u počátků písmoznalectví byli grafologové, jelikož všechna tři jména výše uvedených znalců jsou jména grafologů, dopustil se hned v úvodu terminologického pochybení: Pokud je písmoznalectví obor kriminalistický, není zároveň oborem forezním.

Forezní obory jsou obory, které čerpají své poznatky z mateřské vědy (např. vědecké grafologie) a aplikují je ve forezní praxi např. v podobě vypracování znaleckých posudků a zároveň zkušenosti z této znalecké činnosti zpětně obohacují poznatkovou bázi vědního oboru. (Musil, J. a kol.:Kriminalistika, 1994:12) Znalec využívající forezní obory vychází z široké poznatkové báze svého oboru, jehož poznatky lze aplikovat jak v justici tak i mimo ní.

Kriminalistika je obor, který výhradně řeší otázky vztahující se k trestné činnosti. Za tímto účelem zahrnuje kriminalistika jednak obecné poznávací metody a dále metody převzaté či modifikované z jiných vědních disciplín, aby co nejlépe sloužily potřebám boje s kriminalitou. (Musil, J. a kol.: Kriminalistika, 1994)

Otázky ke kritické úvaze:

- Kdy došlo k tomu, že původní forenzní věda (grafologie využívaná v rámci justičních sporů) se změnila ve vědu kriminalistickou?
- Jaké byly skutečné důvody pro snahu vymístit forenzní vědu (grafologii), kterou se zabývali civilisté a nahradit kriminalisticko-technickou metodou (identifikace pisatele na základě ručního písma), kterou se zabývali příslušníci veřejné bezpečnosti? A jaké důvody jsou pro snahu eliminovat forezního uplatnění grafologie dnes?
- Mohou kriminalističtí experti zodpovědět otázku jak a kdy, za jakých okolností vznikla kriminalisticko-technická metoda, když se historickým obdobím let 1945-1989 dosud nezabývají?
- Jaká je dle Zimmera „vlastní metodika zkoumání písmostnalectví spojená s profesním zázemím v bezpečnostních složkách“?
- Jsou nějaké metody spojené s bezpečnostními složkami obsažené v odborné kriminalistické literatuře?
- Jsou v současnosti kriminalistické metody využívané k identifikaci pisatele podle ručního písma nově revidovány a tedy již neobsahují poznatky založené na materialistickém vědním poznání, které bylo platné v době jejího vzniku?
- Nazývají se kriminalistické metody či nějaký kriminalistický obor – názvem písmostnalectví?

I když pan znalec má jasný názor, že grafologie se identifikací pisatele nezabývá, přesto v odkazech na českou literaturu najdete pouze literaturu, která z grafologie vychází <http://www.identifikacepisatele.cz/literatura/ceska-literatura> (Saudek, Petera, Borský), krom jedné kriminalistické monografie, jejichž metodické poznatky jsou poplatné materialismu a marxisticko leninské ideologii.

- Proč znalec uvádí v odkazech na písmostnalectvou literaturu kriminalistickou monografii s názvem „Expertízu ručního písma“ z roku 1984? Nejenže monografie nenesé název

Písmoznalectví, ale navíc se písmoznalectvím nezabývá a dozvíte se v ní, že označení písmoznalectví pro identifikace pisatele je zastaralé a již se nepoužívá.

Názor znalce Zimmera na grafologii plně odpovídá tradovanému konstrukt z dob totality:

*„Co do rozdílu mezi uvedenými disciplínami je zjednodušeně možné říci, že **písmoznalec zkoumá, kdo co napsal, zatímco grafolog zkoumá, jaký je ten, kdo něco napsal. Pokud tedy potřebujete určit pravost podpisu nebo identifikovat pisatele textu, obraťte se na písmoznalce. Pokud budete chtít otestovat své známe se záměrem zjistit jejich domnělé vlastnosti, zkuste štěstí u grafologa.**“*

Informace, která znalec konstatuje nejsou obsaženy v žádné odborné literatuře, jedná se tedy pouze o tradovaný konstrukt, který byl dříve podporován politickou ideologií. Na tomto konstrukt se ale někteří současní kriminalističtí znalci se znalci dob totality shodnou. „*Je-li pravda, že mnohá data jsou dostupná jen pomocí alternativ, pak přehlížení těchto alternativ vede k vyřazení vyvracejících faktů, která by prokázala úplnou a definitivní neplatnost této teorie. Protože taková fakta nejsou dostupná, vyhlíží teorie bezchybně(...). Tak se posílí víra ve výlučnou platnost akceptované teorie a zcestnost každé analýzy jiného druhu.*“ (Vybíral, Z.: Psychologie jinak, současná kritická psychologie, Academia, 2006: 166)

Platnost informací o tom, že se grafologie identifikací nezabývá je popřena již v rámci samotných internetových stránek znalce Zimmera, jelikož v odkazech na českou literaturu o písmoznalectví je uvedena pouze grafologická literatura, vyjma jedné kriminalistické monografie, která se o písmoznalectví zmiňuje v úvodu, kde hodnotí, že se jedná o zastaralý již nepoužívaný termín a více se o písmoznalectví v příručce nedočtete viz. Expertíza ručního písma (Blažek,P., Valeška,J.,1984)

JUIDr. Jiří Straka

- bývalý zaměstnanec Kriminalistického ústavu
- současný znalec v oboru písmoznalectví

Znalec informace o grafologii, stejně jako jeho kolegové na internetových stránkách www.pismoznalectvi.com , www.pismoznalectvi.webnode.cz , neuvádí samostatně, ale v souvislosti s vymezením předmětu zájmu kriminalistické techniky, kterou využívá ve své znalecké specializaci s názvem písmoznalectví, a popřením stejného předmětu zájmu v rámci grafologie.

„Zatímco grafologie samostatnou forenzní disciplínou není (a mohou ji využívat jako jednu z metod ve svých posudcích znalci z oboru psychologie) je písmoznalectví disciplínou forenzní.“ (Straka, J.: Písmoznalectví versus grafologie. Kriminalistický sborník č.4/2003, roč. XLVII, Kriminalistický ústav Praha, s.44)

Znalec předkládá informace, které nejsou platné. Jelikož zaměňuje forenzní disciplínu s disciplínou kriminalistickou.

Pokud je nějaký obor např. psychologie aplikovaná v praxi při vypracování znaleckých posudků, pak je nesporně vědou forenzní. V rámci znaleckého odvětví psychologie je zařazená i znalecká specializace na grafologii, tedy se jedná o forenzní specializaci, proto není pravdou, že by grafologie nebyla forenzní disciplínou, jak znalec Straka uvádí v kriminalistickém sborníku.

Naopak pokud znalec využívá při své činnosti kriminalisticko-technickou metodu – identifikaci pisatele na základě ručního písma, pak se jedná o obor kriminalistický nikoli forenzní. Kriminalisticko-technická metoda vyhodnocuje informace týkající se stop trestné činnosti a není součástí nějaké obecné vědy, která by se využívala i jinde, proto se nemůže jednat o vědu forenzní. (Musil, J.: Kriminalistika, 1994)

Vyjma výše uvedeného mylného vyjádření, že se specializace na grafologii neuplatňuje ve forenzní praxi, znalec Straka zcela po svém, vysvětluje mechanismus vzniku „okleštěné grafologie“, která se v současnosti, na rozdíl od minulosti, zabývá jen popisem osobnosti pisatele. Informace, které vyslovil nedokládá odkazem na zdroje, jsou tedy objektivně nepodložené. Na rozdíl od znalce Straky mají specialisté Straus a Vavera jiný názor na věc. Ve své práci „Vývoj kriminalisticko-technické metody – identifikace osob podle ručního písma“, uveřejněné v Kriminalistickém sborníku č.3/2008, si nedovolili ani konstatovat, kdy došlo k vřazení písmoznalectví do kriminalistiky, natož aby uváděli, jak došlo k „okleštění grafologie“ pouze na popis osobnosti.

Znalec proškolený na kriminalistickém ústavu J.Straka, aniž by byl sám u zrodu „okleštěné grafologie“ a aniž by uvedl odborné zdroje, v článku otištěném v Kriminalistickém sborníku sděluje tyto informace:

„Sám název „grafologie“ je složenina slov „Grafos“ a „logos“ (tedy věda o písmu) neumožňuje rozlišit mezi oborem, který se zabývá identifikací pisatele – písmoznalectvím- zjišťujícím jednoduše řečeno . „Kdo co napsal“ a grafologií – zjišťující „jaký je ten, kdo něco napsal“ pro spolehlivé odlišení pojmů byl terminologicky ponechán název „grafologie“ oboru zkoumajícímu

charakterové vlastnosti pisatele a pro identifikaci obor zabývající se zkoumáním rukopisu byl zaveden termín „písmoznalectví“.....

V tomto vyjádření je spousta terminologických chyb ale především logických nejasností. Podstatu nelogičnosti znalce vysvětlení se pokusíme demonstrovat na příkladu jiného vědního oboru.

Název vědy je např. „Psychologie“.

Název specializace v rámci vědy psychologie je například psychologie vývojová, psychologie pracovní, psychologie forenzní....

Je logické, že pokud bychom nazvali jednu ze specializací vědy psychologie také názvem „Psychologie“ nemohli bychom odlišit, kdy se hovoří o celé vědě a kdy o její specializaci, proto se domníváme, že by žádný zástupce vědecké obce takovýto terminologický mumraj nevymyslel ani v rámci grafologie a nedal k němu podnět či svolení.

Znalec Straka uvádí, že grafologie je název vědy o písemném projevu. Pokud je to věda, tak zahrnuje ucelené poznatky o písemném projevu, které jsou provázané, a proto není důvod je oddělovat. **Rozlišení zkoumání písma za účelem identifikace pisatele od zkoumání písma za účelem popsání osobnosti pisatele je věcí dvou rozdílných metod nikoli rozdílností názvu vědních oborů. Jedna věda může obsahovat různé metody.** Stejně tak, jako věda Kriminalistika může obsahovat různé kriminalistické techniky, tak i humanitní věda o písemném projevu může zahrnovat postup vedoucí k posouzení identity pisatele nebo i postup k posouzení jeho osobnosti, ale i jiné postupy, které povedou k zodpovězení otázek vycházejících ze zákonitostí psacího pohybu a nemusí se ani týkat forenzní praxe.

Znalec Straka se snaží vysvětlit mechanismus, jakým došlo k zúžení obsahu grafologie pouze na popis osobnosti pisatele a to v důsledku vzniku jiného oboru - písmoznalectví. V dalším textu se dozvíme, že u zrodu kriminalistické disciplíny písmoznalectví nebyly kriminalisté, ale grafologové - Petera, Borský a Flanderková, což byly znalci, kteří ne-získali své vědomosti zaučením v rámci služebního poměru u veřejné bezpečnosti. I přesto je v textu zdůrazněno, že v dnešní době se identifikací pisatele grafologie nezabývá.

Otázky ke kritické úvaze:

- Proč znalec neobjasňuje, proč se grafologie identifikací pisatele nezabývá?
- Proč znalec neuvádí, že grafologie disponuje metodami za účelem posouzení identity pisatele sporného a srovnávacího rukopisu?

- Pokud grafologie disponuje metodologií pro zkoumání identity pisatele sporného a srovnávacího písemného projevu, proč je v současnosti dle znalce nepoužívá?
- Kdy a proč dle kriminalistů grafologie přestala využívat metodologii, kterou v průběhu své historie vytvořila určenou pro zkoumání identity pisatele sporného a srovnávacího písemného projevu?

Na tuto otázku lze vyvozovat odpověď z toho, že pokud dějiny identifikace pisatele jsou dějinami grafologie a u zrodu písmoznaectví v Československu byli grafologové, pak zřejmě tyto metody grafologie má, pouze je vyvíjen tlak na to, aby nebyly využívány, tento tlak má bohužel kořeny v totalitním režimu viz výše. Názory kriminalistů na grafologii v roce 1959, které jsou slepě tradovány a veřejně šířeny i dnes.

Použitá literatura:

Čírtková, L.: Kriminální psychologie. Eurounion, Praha 1998

Čírtková, L.: Policejní psychologie. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., Plzeň, 2006.

Hayesová, N.: Základy sociální psychologie, Praha 2003

Musil, J. a kol: Kriminalistika, Naše vojsko, Praha 1994

Petera, J. – Borský, O.: Úvod do studia písmoznaectví. Příručka Ministerstva spravedlnosti svazek 35. Praha, 1975.

Saudek, R.: Vědecká grafologie. Orbis, Praha 1925.

Saudek, R.: Experimentální grafologie. Aventinum, Praha 1928

Steinhäuselová, D.: Úvod do expertízy ručního písma. Institut pro studium písma, akreditované pracoviště MŠMT ČR, Brno 1993.

Straka, J.: Písmoznaectví versus grafologie. Kriminalistický sborník č.4/2003, roč. XLVII, Kriminalistický ústav Praha, s.44- 45.

Straus, J, Vavera, F: Vývoj kriminalisticko-technické metody – identifikace osob podle ručního písma. Kriminalistický sborník. Č.3/2008, roč. LII, Kriminalistický ústav Praha, s.52 – 55.

Učebnice kriminalistiky, první díl, Kriminalistická technika, Svazek 1, 1959.

Valeška, J.: K otázce validity psychologie písma. In: Psychologie písma a písmoznaectví, neperiodický časopis pro analýzu písma, Institut pro studium písma, Brno 1/93, s. 23 – 26

Valeška, J.: Možnosti zjišťování některých osobnostních vlastností z rukopisu. In: Čs. Kriminalistika, 1990 (23), č.3-4, s.260 -263.

Vančo,E: Zločin se globalizuje, Naše vojsko, květen 2009.

Vybíral, Z.: Psychologie jinak, současná kritická psychologie, Academia, 2006.

Živný, P.: Co může říci písmo. Horizont, Praha 1991

www.pismoznalectvi.webnode.cz